

Список використаних джерел:

1. Акименко Ю.Ф., Сила Т.І. Як допомогти родині учасника бойових дій: методичний посібник для соціальних працівників і психологів. Чернігів: Десна Поліграф, 2017. 144 с.
2. Зубовський Д.С. Особистісне зростання учасників АТО у посттравматичний період. : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09. Київ, 2019. 285 с.
3. Кучеренко С.М., Хоменко Н.М. Організаційні особливості соціально-психологічної адаптації військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, до умов мирного життя. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Збірник наукових праць. Вип. 21. Харків: НУЦ-ЗУ, 2017. С. 66–74.
4. Міністерство оборони України: Рекомендації для членів сімей учасників антитерористичної операції. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/soczialnij-zaxist-ta-adaptacziya-vijskovosluzhbovcziv/rekomendaczii-dlya-chleniv-simej-uchasnikiv-antiteroristichnoi-operaczii/29-01.html> (дата звернення: 22.06.2019).
5. Пам'ятка для сімей військовослужбовців, які повернулися з зони АТО / За ред. Майстренко Т.М., пер. з англ. Масик О.Л. URL: <http://psyservice.org/wp-content/uploads/2015/03/Повернення-із-зони-бойових-дій.pdf> (дата звернення: 22.06.2019).

Суховієнко Н.А.

кандидат педагогічних наук, логопед,

Консультативно-лікувальний центр патології мовлення,

Київський міський психоневрологічний диспансер № 5

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ

З огляду на загальносвітові орієнтації та спрямованість на демократизацію, рівність і толерантність, нагальною є проблема рівного доступу до освіти всіх громадян, що забезпечується інклюзивною освітою. Поняття «інклюзивна освіта» не є новим для нашої країни і поступово реалізується на практиці у вітчизняному освітньому просторі, наздоганяючи закордонний досвід. Серед дослідників інклюзії слід виділити доробки О. Акімової, А. Аніщук, Л. Будяк, О. Голук, Е. Данілавічюте, Д. Деспелер, І. Дмитрієвої, Л. Зданевич, Т. Зубаревої, А. Колупаєвої, І. Кузави, Е. Кутепової, Т. Лормана, Д. Лупарта, С. Миронової, І. Садової, Т. Сак, Є. Самарцевої, І. Хафізулліної, А. Шевцової та інших. Аспекти інклюзивної освіти цікавлять численних дослідників багатьох країн світу (Америка, Великобританія, Франція, Італія, Бельгія, Вірменія тощо), вони все частіше звертаються до

удосконалення теоретичних підвалин та практичних способів реалізації інклюзивної освіти для дітей з особливими потребами.

Нам імponує визначення закордонних дослідників Г. Кейлі та С. Доуру: «Інклюзивна освіта – це програми спеціальної освіти, які надають послуги підтримки особам з особливими освітніми потребами для продовження освіти на усіх ступенях разом з однолітками. Метою інклюзивної освіти є забезпечення для дитини найкращих умов для реалізації її інтересів та здібностей, а також самостійного виживання в громаді» [6, с. 307].

Гуманістична і правозахисна складова інклюзивної освіти орієнтує на зміну системи соціальних відношень і ґрунтується на інших цінностях, ніж звична для нас традиційна освіта [1]. Основу інклюзивної освіти становить ідеологія, яка виключає будь-які упередження та дискримінацію, і відображає одну із ідей будь-якого демократичного суспільства: усі діти є цінними та однаково важливими членами суспільства.

Інклюзія, зокрема в галузі освіти, базується ще на одній важливій ідеї, а саме концепції «нормалізації», суть якою полягає у тому, що умови життя, побуту, дозвілля людей з особливими потребами мають бути максимально наближеними до умов життя людей, які не мають особливих потреб. Ця ідея закріплена у ряді міжнародно-правових документів, серед яких Декларація ООН про права розумово відсталих (1971 р.), Декларація про права інвалідів (1975 р.), Конвенцією про права дитини (1989 р.) та інші.

Передумовою інклюзивної освіти та її базисом є орієнтація на дотримання принципу толерантності, що допомагає формувати вміння співпереживати, повагу до принципів рівності, що підтримує незалежне життя дітей з особливими потребами в освітньому та соціальному просторах. У роботі Т. Мітчела влучно зауважено про важливість інклюзивної освіти: «Важливо, щоб середовище забезпечувало можливість усім дітям вивчати те, що їм необхідно, щоб освіта реально сприяла поліпшенню якості їх життя, щоб вони знайшли баланс між незалежністю і взаємозалежністю і були готові до повноцінної участі в житті суспільства як громадяни і носії його культури» [3, с. 13].

Наразі усе більше дослідників цієї теми докладають зусиль для пошуку кращих методів практичної реалізації освіти для всіх. Науковиця Л. Миськів сформулювала узагальнений перелік втілюваних принципів інклюзивної моделі освіти, що включає правові, освітні, медичні, соціальні аспекти:

– принцип безбар'єрності – створення середовища із безбар'єрним доступом для осіб з обмеженими можливостями до всіх видів та форм здобуття освіти шляхом розробки та прийняття обов'язкових нормативних актів, що закріплюють цей принцип;

– принцип соціалізації – залучення та включення осіб з обмеженими можливостями в загальноосвітній простір;

– принцип рівності – однакова цінність та рівність людей, незалежно від їх здібностей, стану психофізичного здоров'я та досягнень, кожна особа повинна мати можливість отримувати й розвивати знання та навички;

– принцип науковості – проведення науково-дослідних робіт, розробка науково-обґрунтованих проектів у сфері пошуку шляхів упровадження інклюзивної освіти;

– принцип співпраці – обмін досвідом та використання успішних світових моделей упровадження інклюзивної освіти;

– принцип просвітництва – широке розповсюдження інформації про необхідність залучення осіб з обмеженими можливостями до загальноосвітнього середовища;

– принцип універсальності – надання можливостей незалежно від виду та форми обмеженості;

– принцип відповідальності – зобов'язання країн провадити політику інклюзії на національному рівні [2, с. 68–69].

Успішне функціонування інклюзивного середовища, окрім вищезазначених принципів, потребує виконання певних умов: 1) визначені вимоги до просторово-часової спільності, у яку включається дитина із особливими освітніми потребами; 2) створення освітнім закладом умов для інклюзії, соціальної інтеграції в різних сферах життєдіяльності для дітей, які мають психофізичні порушення; 3) взаємні зусилля з боку дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, та групи за обопільними змінами для їх зближення в процесі спільної життєдіяльності; 4) соціальне зближення дітей, які мають психофізичні порушення, та їх однолітків, які їх не мають 5) збереження своєрідності, унікальності кожної дитини [5, с. 32].

Практичне здійснення інклюзивної освіти неможливе без професійно підготовлених фахівців. Професійна підготовка фахівців, які заснуватимуть свою діяльність в межах інклюзивної освіти регулюється рядом законів України та деякими міжнародними документами (Декларація про права інвалідів (1975 р.), Конвенція ООН про права дитини (1991 р.), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН (1993 р.), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2009 р.)) – вони становлять нормативно-правову базу забезпечення роботи інклюзивної освіти [4]. Важливим аспектом практичної реалізації інклюзивної є налагодження співпраці між вихователями, педагогами, учителями, асистентами учителів, соціальними працівниками, дітьми та їх батьками. За умови усесторонньої співпраці та державної підтримки, вітчизняна інклюзивна

освіта стане бар'єрним освітнім простором та середовищем для повної соціальної адаптації дітей, які мають особливі потреби.

Отже, практична реалізація та успішне функціонування інклюзивної освіти залежить від виконання ряду умов для її успішного функціонування, дотримання необхідних принципів, налагодженої співпраці усіх учасників освітнього процесу та держаної підтримки. Такий підхід успішно утілений на закордонному рівні та став прикладом й для вітчизняної інклюзивної освіти.

Список використаних джерел:

1. Мартинчук О. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. *Вісник психології і педагогіки* : збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка. К., 2012. Вип. 8. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Мартинчук_О.В._Підготовка_майбутніх_педагогів_до_професійної_діяльності_в_умовах_інклюзивної_освіти (дата звернення: 09.06.2019).
2. Миськів Л. Принципи, завдання та функції інклюзивної освіти як світової моделі соціалізації осіб з обмеженими можливостями. *Європейські перспективи*. 2013. № 10. С. 66–70.
3. Митчелл Д. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования (Использование научно-обоснованных стратегий обучения в инклюзивном образовательном пространстве) / главы из книги, пер. Аникеев И.С., Борисова Н.В. Москва: РООИ «Перспектива», 2009. 138 с.
4. Суховієнко Н. Нормативно-правова база забезпечення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в інклюзивній освіті. *Дванадцяті педагогічні читання пам'яті М.М. Дарманського: актуальні проблеми професійного розвитку майбутніх педагогів у системі неперервної освіти*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 29 верес. 2017 р.). Хмельницький: ХГПА, 2017. С. 84–85.
5. Шпек О. Люди с умственной отсталостью: Обучение и воспитание / пер. с нем. А.П. Голубева. Москва: Academia, 2003. 428 с.
6. Kayili G., Doğru S. Impact of inclusive education received in early childhood on school readiness: a case study. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 2012. № 2. pp. 307–315.